

Prof. dr hab. Michał Kobusiewicz

Poznań 14. III. 2022.

Instytut Archeologii i Etnologii PAN

ul. Rubież 46, 61-612 Poznań

Ocena

rozprawy doktorskiej pana magistra Dawida Wieczorka pt. „Depinti budowlane w świątyniach Hatszepsut i Totmesa III w Deir el Bahari w świetle technologii obróbki kamienia budowlanego”

Rozprawa doktorska pana Dawida Wieczorka stanowi bardzo obszerną monografię w której pierwszym obiektem zainteresowań są tak zwane przez autora depinti, czyli znaki malowane na obrabianych blokach z piaskowca stanowiące dla ówczesnych architektów i wykonawców przesłania wskazujące stadia transportu, obróbki i kolejność faz przygotowywania głazów piaskowcowych mających stanowić elementy przyszłej konstrukcji architektonicznej. Drugi aspekt rozprawy poświęcono samemu procesowi organizacji prac kamieniarskich związanych ze zdobywaniem głazów piaskowcowych, ich obróbką i transportem do miejsc gdzie montowano je w ściany monumentalnych konstrukcji architektonicznych poświęconych królowej Hatszepsut i faraonowi Totmesowi III w Deir el Bahari.

Dipinti były znane z różnych stanowisk i wspomniane przez kilku badaczy począwszy od końca XIX wieku, lecz opublikowane w zaledwie kilku wzmiankach. Dopiero po II Wojnie światowej pojawiły się nieco pełniejsze opracowania różnych, w tym polskich egiptologów. Rozprawa doktorska pana magistra Dawida Wieczorka stanowi wielki postęp w rozpatrywaniu zagadnień monumentalnego budownictwa starożytnego Egiptu.

Na omawiana pracę składa się dziewięć rozdziałów w których, po wprowadzeniu czytelnika, kolejno omówione zostały typy depinti osobno dla świątyni Hatszepsut i dla Totmesa III, źródła surowców kamiennych, technologię i kolejne fazy obróbki bloków piaskowca, metody budownictwa kamiennego oraz zasady stosowania depinti podczas sześciu kolejnych faz transportu i budowy oraz ich chronologię. W procesie badawczym autor posługuje się nowoczesnymi metodami, czego najlepszym przykładem jest zastosowanie chaine opératoire czyli łańcuch operacji umożliwiających analizę i pełniejsze zrozumienie procesu badawczego i

jego wyników. Dzięki takiemu podejściu stało się możliwe opanowanie i przedstawienie tak wielkiej ilości materiałów jakimi autor dysponował i pomyślne ich zreferowanie.

Pan magister Wieczorek ogarnął wszystkie depinti z dwóch dużych obiektów architektonicznych, zreferował szczegółowo nie tylko same znaki, ale także szczegółowo rodzaje używanych surowców kamiennych na których depinti występowały. Podaje też ich dokładne wymiary oraz sposoby transportowania.

Wszystko to ujęte zostało, prócz opisu, także tematycznymi zestawami wszystkich typów depinti oraz bardzo liczne tabele ujmujące różne cechy bloków budowlanych i ukazujące położenie znaków na ich powierzchni.

Wartość poznawcza rozprawy nie ulega wątpliwości. Otrzymaliśmy szczegółowe omówienie i próbę interpretacji dotychczas prawie nie znanego, a przecież tak ważnego w starożytnym Egipcie procesu budowlanego pochłaniającego pracę i wysiłek tłumów ludzi zatrudnianych przy budowach wielkich obiektów architektonicznych z czasów XVIII dynastii. Opierając się na bogatym materiale szczegółowo przeanalizowanym przez autora otrzymaliśmy przekonujący obraz skomplikowanej organizacji pracy ówczesnych Egipcjan, zarówno architektów jak i zwykłych pracowników fizycznych. Organizacja taka musiała mieć miejsce przy tworzeniu tak wielkich obiektów architektonicznych. Analiza organizacji i techniki budowlanej stosowanych przy budowie dwóch świątyń z Deir el Bahari z XVIII dynastii rzuca jednocześnie światło na proces powstawania piramid jak i innych monumentalnych projektów budowlanych podejmowanych w czasie różnych dynastii egipskich. Także i w tym względzie autor podaje wiele interesujących wiadomości na ten temat. Dzięki swej intuicji badawczej ale i godnej podziwu pracowitości pan magister Dawid Wieczorek wniósł kolejną cegiełkę, jeśli nie cegłę do znajomości cywilizacji Starożytnego Egiptu.

Mam tylko dwie drobne uwagi dotyczące omawianej pracy. Pierwsza z nich to że dobrze by było by na początku części II – Plansze podać legendę co oznaczają literowe i cyfrowe skróty na publikowanych licznych tabelach. Ułatwiłoby to bardzo czytelnikowi korzystanie z tych tabel. Druga – w tabeli 46 w głównym tekście na stronie 169 pod nazwą „Drzewa i rośliny” w drugim rzędzie od góry jest pięć rysunków. Może się mylę, ale sądzę, że chodzi raczej o krzemienne noże bifacjalne tak popularne i ważne w starożytnym Egipcie.

Przy następnej publikacji może warto by dodać, że znane są, choć prawie nie publikowane, pracownie krzemieniarskie gdzie wyrabiano i zapewne zaostrzano narzędzia krzemienne przeznaczone do ostatecznej obróbki bloków piaskowcowych. Znam takie spod złamanej piramidy z Dahshur i spod piramidy schodkowej w Sakkara.

Te dwie drobne uwagi nie pomniejszają wartości recenzowanej rozprawy wnoszącej tak wiele do znajomości nie znanego dotychczas procesu budowlanego stosowanego przy budowie wielkich obiektów sakralnych w Egipcie.

Stwierdzam więc, że przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska pana magistra Dawida Wieczorka pod tytułem „Depinti budowlane w świątyniach Hatszepsut i Totmesa III w Deir el Bahari w świetle technologii obróbki kamienia budowlanego” w zupełności spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim i wnoszę o uznanie jej za podstawę do nadania jej autorowi stopnia doktora nauk humanistycznych i dopuszczenia go do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Oludicu Kolesniewy